

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2006 - 2007

ΘΕΜΑ

«ΑΠΕΡΓΙΑ»

**ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Κος ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ**

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ
Α.Μ. 1340200200720**

**ΑΘΗΝΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2007**

ΤΟ ΘΕΜΑ	3
Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΟΡΙΣΜΟΣ:.....	4
ΕΝΝΟΙΑ	4
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ	7
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	8
α) ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:	9
β) ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:.....	10
Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ:	11
Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ:	13
1. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ.....	13
2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	16
Δ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:.....	18
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ.....	18
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ	22
Ε' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ:	23
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	24
ΠΕΡΙΛΗΨΗ:.....	25
ΛΗΜΜΑΤΑ – ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ:.....	26
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	27
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	28

ΤΟ ΘΕΜΑ

Το εργατικό δίκαιο αποτελεί μια μορφή δικαίου πολύ σημαντική για το ελληνικό κοινωνικό σύνολο και γενικότερα για κάθε μισθωτό, ο οποίος έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Σε κάθε σύμβαση εργασίας τα υποκείμενα (εργοδότης και εργαζόμενος) συμφωνούν μεταξύ τους για την επίτευξη των στόχων τους, οι οποίοι όμως συνήθως είναι αντικρουόμενοι. Συνεπώς, αμοιβαίες υποχωρήσεις και συμβιβασμοί ίσως αποτελούν το πιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα και για τις δύο πλευρές. Ο εργοδότης επιδιώκει την εξασφάλιση εργασίας του κάθε μισθωτού με όσο το δυνατό πιο συμφέρουσες (για τον ίδιο) παροχές όπως για παράδειγμα την αμοιβή, το ωράριο, την ποιότητα εργασίας κλπ. Ο μισθωτός (εργαζόμενος) από την άλλη μεριά, επιδιώκει την εξασφάλιση οικονομικών, κοινωνικών, εργασιακών, ασφαλιστικών συμφερόντων του. Όπως ήδη αναφέρθηκε οι δύο πλευρές είναι αντιθετικές λόγω των αντικρουόμενων συμφερόντων, γιατί για παράδειγμα μια αμοιβή που ικανοποιεί τον εργαζόμενο (εύλογα υψηλή) ίσως δυσαρεστεί τον εργοδότη και αντιστρόφως. Συνεπώς, λόγω των ανωτέρω αντικρουόμενων συμφερόντων οι δύο πλευρές του εργατικού δικαίου έρχονται σε ρήξη και αν δεν αποκατασταθεί το πρόβλημα με διάλογο, τότε υπάρχει το δικαίωμα διεκδίκησης με τρόπους που θεωρεί η κάθε πλευρά κατάλληλους για άμυνα ή επιδίωξη εκπλήρωσης των συμφερόντων της. Για τους εργαζομένους η απεργία αποτελεί πολύ βασική μορφή επιδίωξης της ανωτέρω εκπλήρωσης και είναι το θέμα που θα μας απασχολήσει στις παρακάτω σελίδες...

Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΟΡΙΣΜΟΣ:

ΕΝΝΟΙΑ

Κατά καιρούς έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί, οι οποίοι κατά κύριο λόγο φέρουν κοινά χαρακτηριστικά, στην προσπάθεια απόδοσης μιας ικανοποιητικής ερμηνείας της απεργίας. Στην προσπάθειά μας, λοιπόν, να αποδώσουμε ένα σαφή ορισμό της απεργίας θα ήταν φρόνιμο να μελετήσουμε μερικούς ορισμούς και συνοψίζοντας να καταλήξουμε στον πιο ιδανικό.

Ως απεργία, λοιπόν, νοείται το ομαδικό σταμάτημα της δουλειάς από εργαζομένους σε ένα κλάδο ή σε κάποια ορισμένη επιχείρηση με αιτήματα οικονομικά ή γενικότερες διεκδικήσεις. Ο συγκεκριμένος ορισμός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απλός και ίσως ελλιπής αφού οι όροι που τον αποτελούν δεν είναι σαφώς αιτιολογημένοι ή επεξηγηματικοί.

Σύμφωνα με μία πρώτη άποψη, η απεργία αποτελεί αγωνιστικό μέσο ή μέσο πίεσης από τους εργαζόμενους προς τον εργοδότη. Δηλαδή, κάνει λόγο για τη σύγκρουση που υπάρχει στο εργατικό δίκαιο μεταξύ δύο ή περισσότερων ενοτήτων δράσης, οι οποίες βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση και απ' τις οποίες η μια τουλάχιστο με αγωνιστικά μέσα προσπαθεί να επικρατήσει στο κοινωνικό πεδίο των σχέσεών τους. Οπότε, η απεργία αποτελεί ένα από αυτά τα αγωνιστικά μέσα επικράτησης στο χώρο.

Ως συμπληρωματική της ανωτέρω άποψης, υποστηρίζεται ότι η απεργία δεν αποτελεί μόνο αγωνιστικό μέσο με το οποίο επιδιώκεται η κάμψη

της άρνησης του εργοδότη να υποχωρήσει στις εργατικές διεκδικήσεις στη διάρκεια ή στο τέλος μιας αδιέξοδης συλλογικής διαπραγμάτευσης, αλλά και μέσο πίεσης των μισθωτών στον εργοδότη για να αρχίσει εκείνος να διαπραγματεύεται μαζί τους¹.

Νομικός ορισμός της απεργίας έχει αποδοθεί ως πρόσκαιρη συλλογική αποχή εργαζομένων από εργασία χωρίς πρόθεση λύσης της εργασιακής τους σχέσης με τον εργοδότη, με σκοπό τη διαφύλαξη ή προαγωγή των συμφερόντων τους που συνδέονται άμεσα με την εργασιακή τους θέση ως μισθωτών (εργασιακά συμφέροντα) ή τη διαφύλαξη και προαγωγή συμφερόντων που συνδέονται με γενικότερη κοινωνική διάσταση που έχει η θέση τους αυτή (κοινωνικά- εργασιακά συμφέροντα).

Ως απεργία, σύμφωνα με άλλη άποψη, νοείται η άρνηση παροχής εργασίας ή αλλιώς αποχή από την εργασία με σκοπό την πίεση στην αντίπαλη πλευρά για βελτίωση όρων, συνθηκών και αμοιβής εργασίας². Με βάση την ανωτέρω άποψη υποστηρίζεται ξανά το αντιθετικό πεδίο σχέσεων μεταξύ αντιπάλων πλευρών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση των μισθωτών (εργαζομένων) κατά του εργοδότη. Η απεργία αποτελεί κύρια μορφή εργατικού αγώνα, του οποίου σκοπός είναι η ευνοϊκή ρύθμιση για τους μισθωτούς, όπου η άλλη πλευρά (εργοδότης) δεν παραχωρεί εκούσια³.

Πιο ολοκληρωμένη άποψη είναι ότι απεργία είναι η συλλογική αποχή μισθωτών από την εργασία, η οποία αποφασίζεται και κηρύσσεται από

¹ Ληξουριώτης Γιάννης, Το Δικαίωμα της Απεργίας, ΕΕργΔ 45.753

² Καρακατσάνης Αλέξανδρος Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελίδα 217.

³ Καρακατσάνης Αλέξανδρος Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελίδα 218.

νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις(νόμιμη απεργία)⁴, με σκοπό να ασκήσουν πίεση στην εργοδοτική πλευρά στην επιδίωξή τους να εξυπηρετήσουν, διαφυλάξουν και προαγάγουν συλλογικά συμφέροντα.

Όπως, λοιπόν, προκύπτει από τα ανωτέρω, συνοψίζοντας τις διάφορες απόψεις και βασιζόμενοι στα κοινά χαρακτηριστικά που εμφανίζουν μεταξύ τους οι ορισμοί, η απεργία αποτελεί κύρια μορφή εργατικού αγώνα. Αποτελεί αγωνιστικό μέσο, μέσο πίεσης στους αγώνες των εργαζομένων για βελτίωση συνθηκών εργασίας και διαβίωσής τους. Χαρακτηρίζεται ως συλλογική αποχή μισθωτών που αποσκοπεί σε συγκεκριμένα αιτήματα. Την ανάλυση των ανωτέρω θα επιχειρήσουμε παρακάτω.

⁴ Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος ΙΙΙ – Ημίτομος Β', Ια' Έκδοση Αθήνα 2005, σελίδα 389.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 1 του Συντάγματος «Το Κράτος λαμβάνει τα προσήκοντα μέτρα για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας και την ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών με αυτήν δικαιωμάτων εναντίον κάθε προσβολής τους, μέσα στα όρια του νόμου». Στο άρθρο 23 παρ. 2 ορίζεται ότι «Η απεργία αποτελεί δικαίωμα που ασκείται από τις νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων. Απαγορεύεται η εργασία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Το δικαίωμα προσφυγής σε απεργία των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και του προσωπικού των κάθε μορφής επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, που η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, υπόκειται στους συγκεκριμένους περιορισμούς του νόμου που το ρυθμίζει. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να φθάνουν έως την κατάργηση του δικαιώματος της απεργίας ή την παρεμπόδιση της νόμιμης άσκησής του».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η απεργία νοείται ως συλλογική αποχή μισθωτών από την εργασία. Για να γίνει κατανοητό το αναφερθέν, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια συνοπτική ανάλυση των όρων. Αποχή ως άρνηση παροχής εργασίας, σε καμία περίπτωση στην απεργία δεν εκφράζει βούληση μισθωτών για καταγγελία της σύμβασης τους, αποχώρηση ή παραίτηση. Συνεπώς, δε θεωρείται μη εκπλήρωση υποχρέωσης για παροχή εργασίας και δεν επιφέρει συνέπειες (εφόσον η απεργία είναι νόμιμη, γιατί διαφορετικά, εάν δηλαδή η απεργία κριθεί παράνομη, δεν ισχύει το ίδιο και οι συνέπειες επέρχονται κανονικά). Εξ' άλλου είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια της απεργίας υπάρχει απώλεια μισθού στον μισθωτό που απέχει.

Ως συλλογική αποχή μισθωτών δε χαρακτηρίζεται εκείνη κατά την οποία πρέπει απαραίτητα να απέχουν όλοι οι μισθωτοί αλλά να είναι συλλογικά τα συμφέροντα τα οποία επιδιώκονται να εξυπηρετηθούν μέσω της απεργίας⁵. Για να χαρακτηριστεί νόμιμη η απεργία πρέπει να έχει αποφασιστεί και κηρυχθεί από νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις, δηλαδή συνδικαλιστικές οργανώσεις με νομική μορφή σωματείου, δηλαδή με νομική προσωπικότητα. Συνεπώς, «αδέσποτη απεργία» που διεξάγεται από ανοργάνωτες ομάδες μισθωτών δηλαδή μη σωματειακά οργανωμένους μισθωτούς, χαρακτηρίζεται παράνομη. Αυτό, βέβαια, ισχύει στο ελληνικό έννομο κράτος και δε συνεπάγεται ότι ισχύει απαραίτητως και σε άλλα έννομα κράτη, π.χ. σε Γαλλία και Ιταλία δεν κρίνεται παράνομη η απεργία που δεν οργανώθηκε από συνδικαλιστικό φορέα.

⁵ Ληξουριώτης Γιάννης, Ο Σκοπός του Δικαιώματος της Απεργίας

Τέλος, ο σκοπός της απεργίας είναι η προαγωγή, διαφύλαξη και διασφάλιση οικονομικών, εργασιακών και γενικότερα ασφαλιστικών συνδικαλιστικών συμφερόντων. Κάνοντας λόγο για οικονομικά συμφέροντα τα οποία υποστηρίζει η απεργία, εννοούμε τις οικονομικές διεκδικήσεις των μισθωτών στο πλαίσιο των εργασιακών τους σχέσεων. Εργασιακά συμφέροντα είναι όσα αφορούν θέματα ατομικών και συλλογικών εργασιακών σχέσεων πέρα από τα οικονομικά. Τα συνδικαλιστικά αφορούν τη συνδικαλιστική ελευθερία και δράση και τέλος τα ασφαλιστικά τις παροχές που δικαιούται ο μισθωτός.

Φυσικά, είναι αυτονόητο ότι τα αιτήματα που υποστηρίζει μια απεργία πρέπει να είναι νόμιμα και αποδέκτης τους είναι ο εργοδότης. Υπάρχουν, όμως και κάποια είδη απεργίας όπως η απεργία αλληλεγγύης ή συμπάθειας και η πολιτική απεργία, οι οποίες δεν απευθύνουν τα αιτήματά τους στον εργοδότη που προσβάλλουν και σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει πρόβλημα ως προς νομιμότητα ή μη των συγκεκριμένων απεργιών.

α) ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

Οι μορφές της απεργίας μπορεί να τη χαρακτηρίσουν ως **επιθετική** ή **αμυντική** ανάλογα με το αν «ανοίγει» τον εργατικό αγώνα ή απαντά σε συλλογικά αγωνιστικά μέτρα της εργοδοτικής πλευράς, ως **διεξαγόμενη σε ορισμένο τόπο** ή σε **ευρύτερη περιφέρεια**, ως **διεξαγόμενη σε ένα ορισμένο κλάδο μισθωτών (κλαδική)** ή σε **όλους τους μισθωτούς της χώρας (γενική)**. Επίσης, μπορεί να χαρακτηριστεί ως **ολική** ή **μερική** ανάλογα με το αν καλείται σε απεργία το σύνολο των μισθωτών του χώρου ή μόνο ορισμένοι.

β) ΕΙΔΗ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

Ως προς τα είδη της απεργίας υπάρχουν πολλαπλά και διάφορα. Πρόκειται για **προειδοποιητικές** ή απεργίες **διαμαρτυρίας**, για **αδέσποτες** ή **σωματειακές**, για **κυκλικές** ή **επαναλαμβανόμενες**, για απεργίες **αλληλεγγύης**, **συμπάθειας**, **εργασιακές**, **πολιτικές**, **στάσεις εργασίας**, **λευκές** ή **κανονικές** απεργίες, καθώς και για απεργίες **ορισμένου** ή **αορίστου χρόνου**. Κάθε μορφή ή είδος απεργίας επιφέρει διαφορετικές συνέπειες, οι οποίες εξαρτώνται από το αν οι απεργίες χαρακτηρίζονται νόμιμες ή παράνομες.

Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ:

Η απεργία έκανε την εμφάνισή της ως θεσμός από τον 18^ο αιώνα. Στην Αμερική μάλιστα υπήρχαν ενδεικτικές μορφές απεργίας από το 1740. Στη συνέχεια ακολούθησαν το παράδειγμα της Αμερικής, η Ευρώπη κυρίως η Αγγλία. Η βιομηχανική επανάσταση αποτέλεσε σπουδαίο παράγοντα στις ιστορικές εξελίξεις γιατί η μαζική εργασία έγινε σημαντική σε εργοστάσια και ορυχεία.

Από τις πιο σημαντικές απεργίες που αποτέλεσαν σταθμό λόγω των αποτελεσμάτων που επέφερε, αποτέλεσε η απεργία στην Αμερική το 1886 με αίτημα την καθιέρωση του 8ώρου ωραρίου. Στόιχισε μεν ζωές πολλών εργατών, αλλά επέφερε σπουδαία αποτελέσματα αφού όχι μόνο επιτεύχθηκε ο στόχος και καθιερώθηκε το 8ωρο ωράριο εργασίας αλλά καθιερώθηκε και η Πρωτομαγιά ως εργατική γιορτή από το Διεθνές Εργατικό συνέδριο στο Παρίσι το 1889.

Στην Ελλάδα γίνονταν κινητοποιήσεις και συγκεκριμένα η πρώτη επίσημη απεργία έγινε το 1869 στα ναυπηγεία της Ερμούπολης (Σύρος). Στην πορεία ακολούθησαν απεργίες στον Πύργο, Βόλο, Πειραιά, Λαύριο κ.κ. Αιτήματα ανέκαθεν ήταν οικονομικά, επαγγελματικά καθώς και πολιτικά.

Με βάση τα ανωτέρω είναι εύλογο να γίνεται κατανοητό ότι σε ένα εργατικό σύνολο, με αντιθετικά συμφέροντα, η απεργία ως μέσο διεκδίκησης και αγώνα προαγωγής ή υπεράσπισης συμφερόντων, όχι μόνο έπρεπε να είναι επιτρεπτή αλλά και να καθιερωθεί ως δικαίωμα. Με αγώνες και προσπάθειες, το ανωτέρω εγχείρημα επιτεύχθηκε. Ιστορικά και σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 23 παρ. 2 η απεργία αναφέρεται μόνο σε όσους

τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας και αποτελεί το ισχυρότερο μέσον ασκήσεως πίεσεως στον εργοδότη.⁶

⁶ Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 998.

Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ:

1. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ

Η απεργία αναφέρθηκε ήδη ότι έκανε την εμφάνισή της ως θεσμός από πολύ νωρίς χρονικά. Διεθνώς, μάλιστα, εμφανίστηκε ως κοινωνικό φαινόμενο ως και δύο αιώνες πριν. Παρά ταύτα, δε σημαίνει ότι είχε την ισχύ και την αναγνώριση που έχει στις μέρες μας. Χρειάστηκε μακρά τροχιά σε κοινωνική και νομική πραγματικότητα μέχρι να την αναγνωρίσει ο νομοθέτης ως «δικαίωμα» και μάλιστα να το αναγνωρίσει συνταγματικά ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα.

Αρχικά, η απεργία απαγορευόταν. Επιβάλλονταν, μάλιστα, ποινικές κυρώσεις, αφού η απεργία θεωρείτο ποινικό αδίκημα. Δηλαδή, κάθε απεργιακός αγώνας αντιμετωπιζόταν ως σοβαρό ποινικό αδίκημα και συνεπώς το αντιμετώπιζαν ποινικά. Με την πάροδο του χρόνου, υπήρξε άρση του χαρακτήρα της απεργίας ως «αδίκημα», με αποτέλεσμα να υπάρχει απλώς «νομοθετική ανοχή». Τέλος, σήμερα υπάρχει νομοθετική αποδοχή και πλήρη ένταξη της απεργίας ως δικαίωμα στην κρατική έννομη τάξη, δηλαδή όταν γίνεται λόγος για απεργία, πρόκειται για αναγνωρισμένο δικαίωμα..

Το Σύνταγμα στο άρθρο 23.2 αναφέρει «Η απεργία αποτελεί δικαίωμα, ασκείται δε υπό των νομίμως συνεστημένων συνδικαλιστικών οργανώσεων προς διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών εν γένει συμφερόντων των εργαζομένων». Πρόκειται για συνδικαλιστική ελευθερία και αναγνωρίζει την απεργία ως θεμελιώδες ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα. Δηλαδή, το συγκεκριμένο άρθρο δίνει τη δυνατότητα

στην απεργία να αποτελεί ειδικότερη έκφραση συλλογικού συνδικαλιστικού δικαιώματος (εκτός από την ατομικότητα του) και η άσκησή του πολύ σημαντική συνδικαλιστική δραστηριότητα και ελευθερία. Το Σύνταγμα διακηρύσσει για πρώτη φορά ότι «η απεργία είναι δικαίωμα». Στην έννοια της απεργίας κατά το άρθρο 23 παρ.2 περιλαμβάνεται και η στάση εργασίας όπως και η λεγόμενη λευκή απεργία.⁷

Φυσικά, για την επίτευξη του ανωτέρω χρειάστηκαν αγώνες και πολύς χρόνος. Πρώτη φορά το άρθρο 23.2 Σ 1975 διακηρύσσει στα ελληνικά Συντάγματα την απεργία ως δικαίωμα ατομικό και κοινωνικό. Ως συνδικαλιστικό δικαίωμα είχε συνταγματικά αναγνωριστεί και κατοχυρωθεί και υπό το κράτος του προΐσχύσαντος Σ 1952. Ίσως προκύπτει το ερώτημα πως συμβαίνει να έχει δύο μορφές ως δικαίωμα η απεργία, δηλαδή πως συμβαίνει ενώ είναι ατομικό δικαίωμα του κάθε μισθωτού να είναι ταυτόχρονα κοινωνικό δικαίωμα. Συμβαίνει γιατί εκ των προτέρων το δικαίωμα της απεργίας είναι ατομικό δικαίωμα. Ανήκει ατομικά στους μισθωτούς. Δηλαδή, ο μισθωτός ασκώντας το δικαίωμά του (ως ατομικό του δικαίωμα) να απεργήσει έχει τη δυνατότητα (εφόσον η απεργία είναι νόμιμη) να απέχει από την εργασία του χωρίς η αποχή του να ισοδυναμεί με παράβαση υποχρέωσης για παροχή εργασίας ή λύση εργασιακής σχέσης ή επιβάρυνση με κυρώσεις (αστικές, πειθαρχικές ή ποινικές). Ο λόγος είναι αυτονόητος. Επειδή ασκεί το δικαίωμά του να απεργήσει.

Το ατομικό του, όμως αυτό δικαίωμα, συνδέεται, δεσμεύεται, κατευθύνεται και ασκείται συλλογικά, με αποτέλεσμα να κοινωνικοποιείται.

⁷ Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 998 - 999.

Δηλαδή, ναι μεν το δικαίωμα ανήκει στους μισθωτούς, έχει όμως την ιδιοτυπία να μη μπορεί να ασκηθεί ατομικά παρά μόνο συλλογικά και μάλιστα από ορισμένους φορείς (τις συνδικαλιστικές οργανώσεις τους). Συνεπώς, ο φορέας του δικαιώματος της απεργίας είναι ο μισθωτός αλλά ο φορέας της άσκησής του ατομικού δικαιώματος είναι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οποίες προσφέρουν με δική τους ευθύνη τη δυνατότητα στους μισθωτούς να απέχουν από την εργασία τους., καθώς αναλαμβάνουν την οργάνωση, στρατηγική, τακτική, μορφή, έκταση, διάρκεια και καθορίζουν τους σκοπούς της απεργίας. Δηλαδή, νομιμοποιούν την πραγμάτωση του ατομικού δικαιώματος της απεργίας. Συνοψίζοντας, η απεργία κηρύσσεται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και πραγματώνεται από τους μισθωτούς.

2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Ως κατοχυρωμένο πια συνταγματικά δικαίωμα η απεργία δεν είναι δυνατό να απαγορευτεί ή περιοριστεί νομοθετικά. Εκτός από την απαγόρευση αυτή, το Σύνταγμα επιτρέπει στο νόμο να προβλέψει περιορισμούς στην άσκηση του δικαιώματος απεργίας σε ευρείες ομάδες εργαζομένων που είτε απασχολούνται στον δημόσιο τομέα είτε σε επιχειρήσεις που εξυπηρετούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου⁸. Εξαιρέσεις, για ευνόητους λόγους, αποτελούν οι απαγορεύσεις της απεργίας σε δικαστικούς λειτουργούς και σε υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας, στο λιμενικό σώμα και σε ένοπλες δυνάμεις (άρθρο 23. 2 εδ.β'Σ)⁹, όπως επίσης, περιορισμοί σε ορισμένες περιπτώσεις λχ. Επιχειρήσεις δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, καθώς η λειτουργία τους έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Ειδική συνταγματική πρόβλεψη υπάρχει για τον περιορισμό του δικαιώματος της απεργίας των ανωτέρω κατηγοριών εργαζομένων που κυρίως βρίσκονται σε ειδική κυριαρχική σχέση προς το κράτος¹⁰. Τέλος, βασικό λόγο άρσης της προστασίας του άρθρου 23 Σ αποτελεί το άρθρο 48 Σ σύμφωνα με το οποίο «εις περίπτωσιν πολέμου, επιστράτευσης λόγω εξωτερικών κινδύνων ή αμέσου απειλής της εθνικής ασφαλείας, καθώς και εις περίπτωσιν εκδηλώσεων ενόπλου κινήματος προς ανατροπήν του δημοκρατικού πολιτεύματος, η Βουλή δι' αποφάσεως της,

⁸ Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 1003.

⁹ Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 1003.

¹⁰ Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος III – Ημίτομος Β', ια' Έκδοση Αθήνα 2005, σελίδα 389.

λαμβανομένης μετά πρότασιν της Κυβερνήσεως, θέτει εις εφαρμογήν το νόμο περί καταστάσεως πολιορκίας, συνιστά εξαιρετικά δικαστήρια και αναστέλλει την ισχύτων άρθρων..... 23»

Η απεργία είναι διεθνώς αναγνωρισμένη υπ' αριθμ. 87 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας(Διεθνές Κείμενο Συνδικαλιστικής Ελευθερίας), καθώς και από άλλα διεθνή κανονιστικά κείμενα πχ. Διεθνές Σύμφωνο για οικονομικά, κοινωνικά, μορφωτικά δικαιώματα και Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης.

Δ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ:

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η απεργία δε μπορεί να κηρυχθεί πριν από την πάροδο τεσσάρων ημερών από την έγγραφη γνωστοποίηση των αιτημάτων και των λόγων που θεμελιώνουν αυτά (τα αιτήματα). Φυσικά η απεργία που θα διεξαχθεί τέσσερις μέρες μετά την ανωτέρω γνωστοποίηση, θα έχει ως αιτήματα αυτά που γνωστοποιήθηκαν και όχι διαφορετικά. Στη συνέχεια θα κοινοποιηθεί στον εργοδότη, το Εποπτεύον Υπουργείο και το Υπουργείο Εργασίας από δικαστικό επιμελητή.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί το δικαίωμα της απεργίας ασκείται μόνο συλλογικά, καθώς την κηρύσσουν μόνο οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και τη πραγματοποιούν με αποχή από την εργασία τους οι μισθωτοί¹¹. Συνεπώς, αρμόδιες συνδικαλιστικές οργανώσεις για κήρυξη νόμιμης απεργίας είναι οι πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Επίσης, δικαίωμα να κηρύξουν απεργία νόμιμα έχουν και οι ενώσεις προσώπων. Από αυτό το απεργιακό μονοπώλιο των συνδικαλιστικών οργανώσεων συνάγεται ότι απεργίες που κηρύσσονται από άλλες οργανώσεις, καθώς και αυθόρμητες ή αδέσποτες απεργίες, που αποφασίζονται και διεξάγονται χωρίς τη σύμπραξη των οικείων συνδικαλιστικών οργανώσεων, όχι μόνο δεν προστατεύονται, αλλά και

¹¹ Καρακατσάνης Αλέξανδρος Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002.

απαγορεύονται από το Σύνταγμα¹². Η απεργία κηρύσσεται με μυστική ψηφοφορία και αποτελεί θέμα για το οποίο, σύμφωνα με την εσωτερική σωματειακή διαδικασία, αποφασίζει η γενική συνέλευση.

Η απεργία είναι ένα μέσο άμυνας και άσκησης πίεσης στην αντίπαλη πλευρά. Απαγορεύεται, όμως, η κατάχρηση και γενικότερα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο σε ανάγκη και μόνο εφόσον έχουν εξαντληθεί ηπιότερα μέσα. Δηλαδή, τα χρηστά ήθη επιβάλλουν πρόληψη ζημίας ή αποκατάστασης της σε περίπτωση ύπαρξης ζημίας. Σκοπός είναι να περιορίζεται τυχόν προσβολή της επιχείρησης σε συγκεκριμένα συμφέροντα και να υπάρχει μέτρο μεταξύ της απεργίας και του σκοπού τον οποίο επιδιώκει. Ανεπανόρθωτη βλάβη ή καταστροφή της επιχείρησης εννοείται ότι πρέπει να αποφευχθεί και φυσικά να υπάρχει αναλογία μεταξύ του αναμενόμενου οφέλους και της πιθανότητας ζημίας, έτσι ώστε αν τα ανωτέρω είναι δυσανάλογα, να βρεθεί κάποια άλλη λύση¹³.

Η απεργία, λοιπόν, πρέπει να υπόκειται σε όρια και περιορισμούς, έτσι ώστε να μην αντίκειται σε χρηστά ήθη και καλή πίστη. Συνεπώς, δεν πρέπει να κρίνεται καταχρηστική γιατί τυχόν καταχρηστικά αιτήματα, παρατεταμένη διάρκεια, άσκηση βίας, πρόκληση φόβου, καταλήψεις ή αποκλεισμοί εισόδου στο χώρο εργασίας και γενικότερα παράνομες πράξεις, δεν καλύπτονται εύλογα από το Σύνταγμα.

Γενικότερα, στην προσπάθεια επίλυσης των διαφορών των αντιπάλων πλευρών με ηπιότερα μέσα εισάγεται ο δημόσιος διάλογος ως καινούριο, προαιρετικό στάδιο πριν από την κήρυξη της απεργίας. Σύμφωνα

¹² Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 1001.

¹³ Καρακατσάνης Αλέξανδρος Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002.

με τη διαδικασία (του δημοσίου διαλόγου), οι εργαζόμενοι καλούν τον εργοδότη σε δημόσιο διάλογο για τα αιτήματά τους, με έγγραφο κοινοποιημένο από δικαστικό επιμελητή. Αν οι δύο πλευρές συμφωνήσουν ως προς την πραγμάτωση του δημοσίου αυτού διαλόγου, εκείνος πραγματοποιείται μέσα σε 48 ώρες. Τη διεύθυνση του διαλόγου αναλαμβάνει μεσολαβητής από τον ειδικό κατάλογο μεσολαβητών και αν υπάρξει αποτέλεσμα από το διάλογο, εκείνος θα υποβάλλει προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος, οι οποίες θα γίνουν αποδεκτές ή θα απορριφθούν, από τα διαλεγόμενα μέρη.

Εφόσον, λοιπόν, αποφασισθεί η κήρυξη απεργίας, για να κριθεί νόμιμη και να ασκηθεί σωστά απαιτείται η τήρηση ορισμένων υποχρεώσεων. Φυσικά, απαιτείται προειδοποίηση για την πραγματοποίηση της απεργίας τουλάχιστο 24 ώρες πριν από αυτή. Η προειδοποίηση είναι άτυπη αλλά πρέπει να αποδεικνύεται ότι έγινε. Γι' αυτό σκόπιμο είναι να υπάρχει έγγραφη προειδοποίηση καθώς και έγγραφη απόδειξη. Εξυτηρέτηση της καλής πίστης θα αποτελούσε και η γνωστοποίηση των αιτημάτων της απεργίας, σε περίπτωση που αυτό δεν έχει ήδη συμβεί.

Απαραίτητη προϋπόθεση για πραγμάτωση απεργίας νόμιμης και σύμφωνης με χρηστά ήθη και καλή πίστη αποτελεί η πρόβλεψη για προσωπικό ασφαλείας. και αυτό συμβαίνει γιατί μια κινητοποίηση μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα σχετικά με τις αμυντικές ανάγκες της χώρας ή τη δημόσια υγεία. Υπεύθυνη για την πρόβλεψη αυτή, είναι η συνδικαλιστική οργάνωση που οργανώνει την απεργία. Εκείνη θα ορίσει τα μέλη του προσωπικού ασφαλείας, δηλαδή τα μέλη που θα αποτελούν το αναγκαίο προσωπικό για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων του εργοδότη καθώς και

την πρόληψη καταστροφών και ατυχημάτων κατά τη διάρκεια της απεργίας. Το προσωπικό αυτό πρέπει να είναι μόνο όσο χρειάζεται για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων ή ατυχημάτων. Για το ποιο είναι όμως σε αριθμό και ειδικότητες κατάλληλο και αναγκαίο προσωπικό, ο εργοδότης οφείλει καλόπιστα και αιτιολογημένα να συνεργαστεί μαζί της και να την πληροφορήσει έγκαιρα. Σε περίπτωση που η οργάνωση δε φρόντισε κατάλληλα για το προσωπικό ασφαλείας ή προκλήθηκαν καταστροφές, η απεργία θα κριθεί παράνομη και η οργάνωση υποχρεούται σε αποζημιώσεις και ποινικές ευθύνες. Σε κάθε περίπτωση, η απεργία πρέπει να διακοπεί αν υπάρχει έντονος ο κίνδυνος καταστροφής της επιχείρησης. Το προσωπικό ασφαλείας δεν απεργεί.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Αν μια απεργία κριθεί παράνομη, τότε ο μισθωτός που μετέχει σε αυτή παραβιάζει την υποχρέωση παροχής εργασίας του. Η αποχή του κρίνεται νομικά αυθαίρετη και συνεπώς ο ίδιος ευθύνεται για την αυθαίρετη αυτή απουσία χωρίς φυσικά να αξιώνει μισθό, αφού καθίσταται υπερήμερος. Επίσης, ίσως ευθύνεται για αποκατάσταση ζημίας που τυχόν προκλήθηκε στο χώρο του εργοδότη, καθώς και για επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων.

Αν όμως, η απεργία είναι νόμιμη, η σχέση εργασίας αναστέλλεται, δε λύνεται. Δηλαδή, η αποχή από την εργασία δεν εκφράζει βούληση ή πρόθεση λύσης της εργασιακής σύμβασης, απλά διαταράσσει τη σχέση εργασίας με την προϋπόθεση ότι η σχέση αυτή εξακολουθεί να υπάρχει και να συνεχίζεται. Με τη λήξη του απεργιακού αγώνα, οι απεργοί μισθωτοί θα επιστρέψουν στις θέσεις τους. Φυσικά, επειδή έχουμε ήδη αναλύσει την απεργία τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, είναι κατανοητό ότι αν είναι νόμιμη σε συλλογικό επίπεδο, το ίδιο ισχύει και στο ατομικό και αντιστρόφως. Συνεπώς, ούτε ως εργασιακές ατομικές σχέσεις επιδέχονται λύση και ο εργοδότης δεν έχει δικαίωμα καταγγελίας της σχέσεως εργασίας των απεργών.

Η αναστολή της σχέσεως εργασίας αφορά μόνο τα βασικά σημεία της, όπως την υποχρέωση παροχής εργασίας από την πλευρά του μισθωτού και την υποχρέωση καταβολής του μισθού από την πλευρά του εργοδότη. Αυτό συμβαίνει λόγω της αλληλεξάρτησης των ανωτέρω αντιθετικών παροχών.. Εξ' άλλου η μη καταβολή μισθού αποτελεί το τίμημα του μισθωτού για την απεργία, καθώς η πιθανή ζημία του εργοδότη στην επιχείρησή του αποτελεί το δικό του τίμημα.

Ε' ΚΕΦΑΛΑΙΟ – ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ:

Αναγκαίο είναι να αναφερθεί και το δικαίωμα της ανταπεργίας σε κάθε περίπτωση από την πλευρά του εργοδότη. Ανταπεργία (lockout) είναι το αντιστάθμισμα της απεργίας από την εργοδοτική πλευρά¹⁴. Σύμφωνα με την ανταπεργία, ο εργοδότης αρνείται να δεχτεί πρόσκαιρα τις υπηρεσίες των μισθωτών με σκοπό να ασκήσει πίεση στην εργατική πλευρά. Η άρνηση του αυτή είναι συλλογικού χαρακτήρα και αποσκοπά σε επιδίωξη της εξυπηρέτησης των συμφερόντων του. Η έννομη τάξη το αναγνωρίζει ως εργοδοτικό δικαίωμα και συνεπώς η ανωτέρω άρνηση δε θεωρείται αντισυμβατική συμπεριφορά και ο εργοδότης απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής μισθών των εργαζομένων που δεν απασχολεί καθ' όλη τη διάρκεια της ανταπεργίας.

¹⁴ Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 1007.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συνδικαλιστική ελευθερία και η απεργία κατοχυρώνονται συνταγματικά. Η απεργία αποτελεί συλλογικό αγωνιστικό μέσο ασκήσεως πίεσεως προς την αντίπαλη εργοδοτική πλευρά με κύριο στόχο να πειστεί η τελευταία και να καμφθεί η προβαλλόμενη αντίσταση ώστε να γίνουν αποδεκτοί οι επιθυμητοί όροι εργασίας. Αντιθέτως δεν κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα συλλογικά αγωνιστικά μέσα για τους εργοδότες όπως η ανταπεργία. Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις τίθενται περιορισμοί στο δικαίωμα της απεργίας ενώ συνταγματικώς προστατευόμενη απεργία είναι μόνο εκείνη που κείται εντός του γράμματος και των προϋποθέσεων των συνταγματικών διατάξεων που την θεμελιώνουν ως συνταγματικό δικαίωμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Απεργία καλείται η συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία, την οποία αποφασίζουν και κηρύσσουν οι νόμιμες συνδικαλιστικές οργανώσεις τους. Η απεργία αποτελεί θεσμό του συλλογικού εργατικού δικαίου, κοινωνική ελευθερία, διασκευασμένη συνταγματικά σε ατομικό δικαίωμα του συνδικαλιστικού κύκλου. Σκοπός της είναι η διαφύλαξη και προαγωγή των συμφερόντων των μισθωτών. Το Σύνταγμα κατοχυρώνοντάς την καθιστά ανέφικτη οποιαδήποτε προσπάθεια μεταβολής της με νόμο. Το ΑΚ 281 απαγορεύει την κατάχρηση δικαιώματος. Όσο διαρκεί η συμμετοχή του εργαζομένου στην απεργία, ο εργοδότης απαλλάσσεται από την παροχή μισθού.

ΛΗΜΜΑΤΑ – ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ:

Εξαρτημένη εργασία, εργασιακή σχέση, συλλογικό εργατικό δίκαιο, απεργία, αποχή από την εργασία, εργατικός αγώνας, εργαζόμενοι – μισθωτοί - εργοδότες, συλλογικό φαινόμενο, συνδικαλιστική ελευθερία, συνδικαλιστικές οργανώσεις.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Μον.Πρωτ.Αθην.920/1983 Απεργία συνδ/κής οργάνωσης, Εφ.Αθην.
1702/1985 Απεργία Ο.Τ.Ο.Ε., Μον.Πρωτ.Αθην.1012/1985,Τράπεζα
Κοντινένταλ, Εφ.Αθην. 8092/1983 Εργοστάσιο κατασκευής μεταλλικών
Επίπλων, ΠρωτΑθ 1290/1984 ΕΕργΔ 1984, σελ. 570- η γενική ρήτρα του
άρθρου 281 Α.Κ. ως κριτήριο για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του
δικαιώματος της απεργίας, Μον.Πρωτ.Αθην. 714/1983 Τράπεζα Κοντινένταλ,
Εφ.Θεσ. 598/1983 Βιομηχανία Πλεκτών Θέρμης,Θεσ/νίκης, ΠρωτΑθ
1048/1985 ΕΕργΔ 1985, σελ. 488- η γενική ρήτρα του άρθρου 281 Α.Κ. ως
κριτήριο για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της
απεργίας, Μον.Πρωτ.Θεσ. 4905/1982 Βιομηχανία Πλεκτών Θέρμης,Θεσ/νίκης
γία Ο.Ι.Ε.Λ.Ε, ΠρωτΑθ 1067/1985 ΕΕργΔ 1985, σελ. 476- η γενική ρήτρα του
άρθρου 281 Α.Κ. ως κριτήριο για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του
δικαιώματος της απεργίας, ΠρωτΑθ 2887/1985 ΕΕργΔ 1986, σελ. 216 - η
γενική ρήτρα του άρθρου 281 Α.Κ. ως κριτήριο για τον έλεγχο της
καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας, Μον.Πρωτ.Πειρ.
827/1983 Απεργία συνδ/κής οργάνωσης, ΕφΑθ 1702/1985 ΕΕργΔ 1985,
σελ.468 - η γενική ρήτρα του άρθρου 281 Α.Κ. ως κριτήριο για τον έλεγχο της
καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας, ΑΠ 1292/1983 ΝοΒ
1984, σελ. 1024- η γενική ρήτρα του άρθρου 281 Α.Κ. ως κριτήριο για τον
έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της απεργίας, ΕφΑθ
9477/1983 ΕΕργΔ 1984, σελ. 330 - η γενική ρήτρα του άρθρου 281 Α.Κ. ως
κριτήριο για τον έλεγχο της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος της
απεργίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βάγιας Αντ., Η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας, Σάκκουλας, 1983.

Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Β', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος III – Ημίτομος Β', ια' Έκδοση Αθήνα 2005.

Καρακατσάνης Αλ. Το Σύνταγμα και το εργατικό δίκαιο, σε τόμο Η επίδρασις του Συντάγματος του 1975 επί του ιδιωτικού και του δημοσίου δικαίου, 1976, σ. 31 επ. – Ο ίδιος, Ατομικό εργατικό δίκαιο, 1990, παρ. 61 επ.

Καρακατσάνης Αλ., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1988.

Καρακατσάνης Αλέξανδρος Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002.

Κουκιάδη Ι. Δ., Εργατικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα 1981.

Κυρίτσης Δημ. Γ., Ο χαρακτηρισμός της απεργίας ως νόμιμου ή παράνομου, Σάκκουλας, Αθήνα 1987.

Λεβέντης Γ., Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα 1992.

Ληξουριώτης Γ. / Τσατήρης Γ., Το γενικό συμφέρον ως όριο για την άσκηση της συνδικαλιστικής ελευθερίας, σε τόμο Σύνταγμα και εργασιακές σχέσεις, 1987, σ. 55 επ.

Ληξουριώτης Γιάννης, Ο σκοπός του δικαιώματος της απεργίας, Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1987.

Ληξουριώτης Γιάννης, Το δικαίωμα της απεργίας ΕΕργΔ 45.753.

Παπασταύρου Δ. Ιασ., Απεργία – Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα 2002 Sinay – Javillier, La greve, 1984.

